

**Recenzija par TV raidījumu “Globuss”,
kas veidots ar sabiedriskā pasūtījuma atbalstu laika posmā
no 2021. gada maija līdz oktobrim**

Recenzents:	Ģirts Kasparāns , sabiedrisko mediju portāla LSM.lv ārvalstu ziņu redaktors
Elektroniskais plašsaziņas līdzeklis:	AS “TV Latvija” (kanāls “RīgaTV 24”)
Projekta nosaukums:	Raidījums par starptautiskajiem notikumiem “Globuss”
Recenzēto satura vienību skaits:	6 (sešas)
Recenzēto satura vienību pārraidīšanas datumi:	28.05.2021, 04.06.2021, 09.07.2021, 27.08.2021, 10.09.2021, 08.10.2021

Recenzija sagatavota Nacionālās elektronisko plašsaziņas līdzekļu padomes (NEPLP) uzdevumā

Recenzents veica raidījumu novērtējumu, vadoties pēc Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma 71.panta pirmajā daļā noteiktajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem, Nolikuma par sabiedriskā pasūtījuma daļas, kuru pilda komerciālie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi, veidošanas kārtību un vērtēšanas principiem, Vadlīnijām Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likuma piemērošanai, veidojot ziņu, informatīvi dokumentālos un diskusiju raidījumus, kā arī ņemot vērā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālās stratēģijas 2018.–2022.gadam Pielikumā Nr.6 “Kritēriji sabiedriskā pasūtījuma raidījumu/projektu novērtēšanai” ietvertos kritērijus.

Recenzijā izlases kārtībā tika apskatīti seši raidījumi, kas pārraidīti laikā no 2021. gada maija līdz oktobrim:

- 1) Diskusija par attiecību saasināšanos ar Baltkrieviju, (28.05.2021)
- 2) Diskusija par attiecībām ar Baltkrieviju un Krieviju, (04.06.2021)
- 3) Diskusija par migrantu krīzi pie Latvijas robežas, (09.07.2021)
- 4) Diskusija par notikumiem Afganistānā, (27.08.2021)
- 5) Diskusija par Krievijas un Baltkrievijas karaspēka mācībām “Zapad”, (10.09.2021)
- 6) Diskusija par enerģijas cenu kāpumu Eiropā (08.10.2021).

1. UNIVERSĀLIE KRITĒRIJI

1.1. Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst): **Atbilst**

Recenzijā apskatītie raidījuma “Globuss” izlaidumi atbilst sabiedriskā pasūtījuma kritērijiem un uzdevumiem. Raidījums saistošā formā informē Latvijas skatītājus par notikumiem pasaulē, palīdz izprast to cēloņsakarības, kā arī pievērš pastiprinātu uzmanību tām norisēm pasaulē, kas var ietekmēt ikviena Latvijas iedzīvotāja dzīvi.

1.2. Atbilstība projekta satura koncepcijā definētajam mērķim un uzdevumam

Recenzenta vērtējums (atbilst/daļēji atbilst/ neatbilst): **Atbilst**

Raidījums pilda projekta satura koncepcijā definēto mērķi informēt skatītājus, vispusīgi atspoguļojot informāciju par starptautiskajiem notikumiem un sniedzot ekspertu vērtējumu. Diskusijās piedalās starptautiskās politikas eksperti, kas ir kompetenti savā jomā un sniedz skatītājiem objektīvu informāciju par norisēm pasaulē. Raidījums ir noderīgs arī tiem Latvijas skatītājiem, kam ir ierobežotas svešvalodu zināšanas vai nav iemaņu interneta lietošanā, nodrošinot starptautisko notikumu analīzi latviešu valodā. Raidījums palīdz cīnīties pret viltus ziņām un propagandu, ko izplata Latvijai nedraudzīgas valstis, kas ar savu mediju saturu cenšas iespieties Latvijas informatīvajā telpā.

1.3. Projektam ir ilgtspējīgs efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst): **Atbilst**

“Globuss” ir viens no retajiem ārpolitikai veltītajiem raidījumiem Latvijas mediju vidē. Latvijas Televīzijā ir līdzīga žanra raidījums “Pasaules panorāma”, bet tas vairāk balstās uz korespondentu sagatavotiem sižetiem par norisēm pasaulē, nevis ārpolitikas ekspertu diskusijām, kas ir “Globusa” stiprā puse. Tādēļ projekts ir vērtējams kā ilgtspējīgs un nepieciešams starptautiskās politikas atspoguļošanai Latvijas plašsaziņas līdzekļos.

1.4. Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un sasniedzamā auditorija (par pamatu ņemt projekta pieteikumā noteikto)

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst): **Atbilst**

Raidījums ir plaši pieejams TV skatītājiem, jo “RīgaTV 24” ir viens no nedaudziem kanāliem, kas bez maksas pieejams TV apraidē visā valsts teritorijā. Raidījums pieejams arī interneta lietotājiem platformā “XTV.lv”. Iespējams, būtu vērts padomāt par raidījuma izplatīšanu arī audio formātā (kādā no radiostacijām vai raidierakstu formātā).

1.5. **Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, politiskās neitralitātes ievērošana tēmu un viesu izvēlē, viedokļu daudzveidība (ņemot vērā satura žanra specifiku)**

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst): **Atbilst**

Raidījuma veidotāji ievēro žurnālistikas ētiku un profesionālos standartus. Raidījumos ir vērojama viedokļu daudzveidība un politiskā neitralitāte, iespēja izteikties dažādu politisko spēku un interešu grupu pārstāvjiem. Arī ārpolitikas jomā ir iespējamās krasi atšķirīgu uzskatu sadursmes, un “Globuss” piedāvā paust savu viedokli dažādu ideoloģiju piekritējiem. Piemēram, 9. jūlija raidījumā par migrantu krīzi pie Latvijas robežas bija uzaicināts gan konservatīvās ideoloģijas pārstāvis, Saeimas deputāts Jānis Dombrava no Nacionālās apvienības, kas kategoriski iebilst pret migrantu ielaišanu Latvijas teritorijā, gan nevalstiskās organizācijas “Providus” pētniece Eva Raubiško, kas iestājas par lielākas palīdzības sniegšanu patvēruma meklētājiem. Raidījuma vadītājs šajā situācijā bija neitrāls un objektīvs, deva iespēju izteikties abām pusēm, vienlaikus nodrošinot argumentētu diskusiju bez savstarpējiem apvainojumiem.

2. **SPECIĀLIE KRITĒRIJI SATURA AUDIO UN AUDIOVIZUĀLĀ FORMĀTA NOVĒRTĒŠANAI**

2.1. **Formas kritēriji** (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte)

Raidījums ir dinamisks un saistošs, atbilstošs diskusiju raidījuma formātam. Raidījuma vadītājs veiksmīgi uztur diskusijas tempu, ar savām replikām bieži cenšas virzīt sarunu uz priekšu, bet vienlaikus nodrošina iespēju diskusijas dalībniekiem izteikties, pabeigt iesākto domu, nepārtraucot viņus pusvārdā. Raidījumā tiek iesaistīti ne tikai diskusijas dalībnieki

studijā, jo notiek sazināšanās arī ar citiem informācijas avotiem. Piemēram, raidījumā par migrantu krīzi iesaistījās arī Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras “Frontex” pārstāvis, savukārt raidījumam par konfliktu ar Baltkrieviju pieslēdzās Rīgas mērs Mārtiņš Staķis, kurš bija izraisījis asu Lukašenko režīma reakciju, pasaules hokeja čempionāta laikā paceļot demokrātiskās Baltkrievijas karogu Rīgā. Lai atspoguļotu notikumus pasaulē, tiek izmantoti arī video materiāli no notikumu vietām, bet to izmantošana varētu būt plašāka, lai skatītājiem piedāvātu vizuāli daudzveidīgāku materiālu.

2.2. **Satura kritēriji** (redaktora un producēšanas darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, valodas lietojums, grafika un vizuālie risinājumi)

Raidījuma saturs ir vērtīgs, nodrošina daudzveidīgu informāciju par notikumiem pasaulē. Eksperti, kas uzaicināti piedalīties diskusijā, vairumā gadījumu ļoti labi pārzina jautājumus, kas tiek apspriesti raidījumā. Piemēram, 28. maija raidījumā par notikumiem Baltkrievijā kā eksperti piedalījās trīs diplomāti, kas ilgstoši strādājuši Minskā: Latvijas vēstnieks Baltkrievijā Einārs Semanis, bijusī Latvijas vēstniece Baltkrievijā Maira Moora un bijušais Zviedrijas vēstnieks Baltkrievijā Stefans Ēriksons. Šāds dalībnieku sastāvs nodrošināja ļoti augstvērtīgu diskusiju, jo dalībniekiem bija tiešas un nepastarpinātas zināšanas par norisēm Baltkrievijā. Savukārt diskusijā par “Taliban” režīma atgriešanos pie varas Afganistānā piedalījās latviete Ieva Hertela, kas ilgstoši strādājusi šajā valstī, tādēļ varēja skatītājiem sniegt daudz vērtīgas informācijas. Raidījuma dalībnieku atlases kritēriji dažkārt gan izraisa arī jautājumus, piemēram, raidījumā par attiecībām ar Krieviju kā eksperts uzstājās zivjrūpniecības uzņēmuma “Karavela” valdes priekšsēdētājs Andris Bite, kuram ir noteiktas biznesa intereses. Viedokļu daudzveidības nodrošināšanai ir pieļaujama arī šādu ekspertu izmantošana, taču tādā gadījumā raidījuma vadītājam ir rūpīgāk jāizvērtē viņu teiktais un jāuzdod precizējoši jautājumi. Piemēram, minētajā raidījumā Bite pavēstīja, ka tagadējais Latvijas valdības vadītājs Krišjānis Kariņš uzskata tranzītbiznesu par kaitīgu, lai gan Kariņš šādu frāzi nebija lietojis, bet gan kritizējis tranzītbiznesu citā kontekstā. Raidījumā vēlams padomāt par grafiku izmantošanu, lai dažādotu ekrānā redzamo informāciju. Valodas lietojums raidījumā ir latviešu literārās valodas normām atbilstošs.

2.3. **Vadītāji: profesionālās īpašības un iemaņas** (personas profesionālās darbības oriģinalitāte, prasme uzrunāt, ieinteresēt, piesaistīt auditorijas uzmanību, ķermeņa valodas prasme, spēja reaģēt neordinārās situācijās, spēja nodrošināt stabilu profesionālo kvalitāti, līdzdalība satura komunikācijā, prasme vadīt intervijas,

sarunas, diskusijas, improvizācijas prasme, prasme strādāt tiešraidē, sagatavotības līmenis)

Raidījuma vadītājs Ansis Bogustovs ir raidījuma centrālā figūra, ne velti raidījuma titros viņam veltīts apzīmējums “Ētera personība”. Bogustovs ir atraktīvs, vienmēr ieinteresēts, ļoti prasmīgi komunicē ar raidījuma viesiem. Viņš labi orientējas ārpolitikā, ir lietas kursā par visiem jautājumiem, kas tiek apskatīti raidījumā. Redzams, ka vadītājs nemēģina stingri turēties pie diskusijas plāna, bet veicina brīvu sarunu, kas nodrošina plašāku ieskatu dažādos jautājumos. Bogustova personība ir daļa no raidījuma, viņš nekautrējas citēt savu vecmāmiņu vai pavaicāt enerģētikas ekspertiem: “Ko jūs darīsiet, lai šajā ziemā taupītu elektroenerģiju?” Šāda pieeja pietuvina raidījuma saturu skatītājiem, rada iespaidu, ka notiekošais attiecas arī uz viņiem. Taču dažkārt vadītāja dzīvespriecīgais, nedaudz familiārais raidījuma vadīšanas stils neiet kopā ar nopietnām tēmām, kas tiek apspriestas raidījumā, piemēram, “Taliban” kaujiniekus viņš nosauc par “čaļiem ar ieročiem”.

2.4. Iesaistītais personāls (žurnālisti, operatori, montāžisti un citi satura radītāji):

profesionālās īpašības un iemaņas (profesionālās darbības oriģinalitāte, prasme uzrunāt, ieinteresēt, piesaistīt auditorijas uzmanību, spēja reaģēt neordinārās situācijās, spēja nodrošināt profesionālo kvalitāti, prasme strādāt tiešraidē (ja attiecināms), sagatavotības līmenis)

Raidījuma žurnālisti, operatori, montāžisti un citi satura veidotāji darbojas augstā profesionālā līmenī. Diskusijas laikā operatori un pārraides režisors nodrošina, ka saruna ir kvalitatīvi atspoguļota arī vizuāli.

2.5. Papildus piebildes

Raidījums “Globuss” nav sausi teorētiska diskusija par ārpolitiku, kādu savulaik piedāvāja LTV raidījums ar identisku nosaukumu. “RīgaTV 24” un Bogustova izpildījumā “Globuss” tiecas padarīt ārpolitikas jautājumus saprotamus ikvienam skatītājam. Piemēram, diskusijā par energoresursu cenām viņš skaidro, vai tas izraisīs arī maizes un citu produktu sadārdzināšanos, bet raidījumā par Krievijas armijas mācībām “Zapad” atgādina, ka pagājušoreiz šo mācību laikā bija traucēta mobilo sakaru darbība Latvijā. Raidījuma vadītājs arī pamatoti norāda ekspertiem, ka Latvijā vēl pāragri sapņot par “zaļā kursa” ieviešanu un saules baterijām uz katras mājas jumta, ja mums pat vēl nav veikta daudzu padomju laikā būvēto māju siltināšana. Šādam viegli uztveramam, bet informatīvi bagātīgam raidījumam noteikti ir vieta Latvijas mediju vidē.

3. REKOMENDĀCIJAS

3.1. Vai projekta realizēšana nākotnē būtu jāturpina sabiedriskā pasūtījuma ietvaros?

Latvijas plašsaziņas līdzekļos ir maz ārpolitikai veltītu raidījumu, tādēļ šāda diskusiju raidījuma veidošana būtu atbalstāma arī turpmāk. Tas ir īpaši svarīgi situācijā, kad liela daļa Latvijas sabiedrības joprojām patērē Krievijas mediju sagatavoto produkciju. Krievijā līdzīga žanra raidījumi ir totāla Kremļa propaganda, kas nemitīgi cenšas nomelnot Latviju un citas rietumvalstis. Lai stātos pretī šai propagandai, Latvijā ir nepieciešami raidījumi, kas skatītājiem piedāvā objektīvu un uzticamu informāciju par pasaulē notiekošo. "Globuss" pilda šo uzdevumu, tādēļ projekta realizēšana būtu veicināma sabiedriskā pasūtījuma ietvaros.

3.2. Vai projektā nepieciešami būtiski uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Šobrīd viss raidījums parasti ir veltīts vienai tēmai, kas nodrošina iespēju padziļināto to izvērtēt no dažādiem aspektiem. Taču vienlaikus tas ierobežo izskatāmo jautājumu loku, jo pasaulē notiek ļoti daudz dažādu procesu, par ko Latvijas skatītājiem būtu interesanti uzzināt. Iespējams, ir vērts dažādot raidījuma formātu un dažkārt vienā raidījumā aplūkot vairākas tēmas. Tāpat biežāk var mēģināt sazināties ar ekspertiem no ārzemēm, kas sniegtu jaunu skatījumu uz starptautiskās politikas norisēm.

3.3. Projektā iesaistītā radošā personāla kompetence un profesionalitātes vērtējums, realizējot līdzvērtīgus projektus sabiedriskā pasūtījuma ietvaros.

Raidījuma radošais personāls ir kompetents un darbojas profesionāli augstā līmenī.

3.4. Papildus secinājumi/piebildes

“Sākām globāli, beidzām lokāli!” vienā no raidījumiem secina vadītājs Ansis Bogustovs, un šis formulējums apliecina raidījuma stiprās puses. Uz diskusiju aicinot ekspertus, kas sarežģītus ārpolitikas jautājumus var izskaidrot saprotamā, interesantā formā, raidījumam ir labs potenciāls nostiprināt savas pozīcijas un arī turpmāk iepazīstināt Latvijas sabiedrību ar pasaules aktualitātēm. Raidījums arīdzan spējis nodrošināt viedokļu daudzveidību, tādēļ arī turpmāk vēlams diskusijās iesaistīt dažādu uzskatu piekritējus, lai skatītājiem būtu iespēja salīdzināt atšķirīgus viedokļus un veidot pašiem savu nostāju.

Recenzijas autors **Ģirts Kasparāns**

Rīga, 2021. gada 26. novembrī